

Burgerlijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid

Begrip “aansprakelijkheid”

Het begrip *aansprakelijkheid* is een rechtsfiguur die aangeeft op grond waarvan iemand kan worden aangesproken voor het niet nakomen van zijn contractuele en/of maatschappelijke verplichtingen. Wanneer de milieucoördinator zijn taken en plichten niet naar behoren uitvoert, is hij mogelijk *aansprakelijk*. Dit geldt zowel wanneer de milieucoördinator effectief een fout begaat als wanneer hij door een nalatigheid of onachtzaamheid zijn taken en plichten niet nakomt.

Aansprakelijkheid voor het niet-naleven van taken en verplichtingen

Burgerlijke/civielrechtelijke aansprakelijkheid

De burgerlijke aansprakelijkheid regelt de verhoudingen tussen burgers onderling en is essentieel verbonden aan het schadebegrip. De milieucoördinator zal op burgerlijk vlak slechts aansprakelijk kunnen worden gesteld en de schade moeten vergoeden als door zijn fout of nalatigheid schade is veroorzaakt. Zolang geen schade is veroorzaakt, is er geen grondslag voor burgerlijke aansprakelijkheid.

Naast het aanzetten tot **zorgvuldig handelen**, heeft de burgerlijke aansprakelijkheid dus een vergoedend karakter en streeft zij ernaar om opgelopen schade te laten herstellen.

De burgerlijke aansprakelijkheid kan verder worden onderverdeeld in verscheidene subcategorieën naargelang de juridische grondslag op basis waarvan de milieucoördinator kan worden aangesproken. Voor de milieucoördinator zijn meer in het bijzonder volgende subcategorieën van belang:

- de **buitencontractuele aansprakelijkheid** of aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad: dit is de aansprakelijkheid van de milieucoördinator voor schade die hij aan derden door zijn fout of nalatigheid veroorzaakt. Bijvoorbeeld aan buurtbewoners van de inrichting waar hij is tewerkgesteld;
- de **contractuele aansprakelijkheid**: hier is de milieucoördinator aansprakelijk wanneer de schade het gevolg is van een contractuele wanprestatie, met name wanneer de milieucoördinator niet voldoet aan zijn contractuele verplichtingen;
- de **bestuurdersaansprakelijkheid**: deze aansprakelijkheid situeert zich in het kader van het vennootschapsrecht en houdt de aansprakelijkheid in van de bestuurders van de vennootschap ten opzichte van deze vennootschap en ten opzichte van derden omwille van de functie die zij als bestuurder bekleden. Van bestuurdersaansprakelijkheid kan slechts sprake zijn als het een bestuurder van de vennootschap is die wordt aangewezen als milieucoördinator. In dit verband is het van belang er op te wijzen dat het niet zonder meer evident is dat de bestuurders van een vennootschap effectief kunnen worden aangewezen als milieucoördinator. Uit de algemene taakomschrijving van de milieucoördinator, opgenomen in artikel 3.2.2 van het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM) en bevestigd in artikel 4.1.9.1.3 van VLAREM 2, blijkt immers dat de milieucoördinator in bepaalde mate onafhankelijk moet optreden en in se niet geacht wordt te behoren tot de bedrijfsleiding. Niettemin zal het voor sommige kleinere

kmo's, waar bijvoorbeeld een raad van bestuur bestaat met drie bestuurders en geen of nauwelijks ondergeschikt personeel, bijna ondenkbaar zijn om geen bestuurder als milieucoördinator aan te stellen. In dat geval zouden dergelijke kmo's immers genoodzaakt zijn gebruik te maken van externe milieucoördinatoren. Vandaar dat ook de bestuurdersaansprakelijkheid mogelijkerwijze een rol kan spelen binnen het aansprakelijkheidsregime van de milieucoördinatoren.

Strafrechtelijke aansprakelijkheid

De strafrechtelijke aansprakelijkheid speelt — in tegenstelling tot de burgerlijke aansprakelijkheid — in de verhouding tussen de burgers en de staat. Hier speelt de aansprakelijkheid zodra een schending van een strafrechtelijk gesanctioneerde bepaling voorligt en moet er bijgevolg geen schade berokkend zijn. Het strafrecht heeft immers geen vergoedend karakter zoals het burgerlijk recht, maar streeft ernaar om de overtreder van strafrechtelijk gesanctioneerde normen te straffen.

Deze **strafrechtelijk gesanctioneerde normen** zijn wettelijk vastgelegde gedragsnormen waarin de staat/wetgever heeft bepaald welke gedragingen in onze maatschappij niet aanvaardbaar zijn. In deze gedragsnormen wordt eveneens bepaald welke sancties gelden bij overtredingen. Zo wordt het uitbaten van een vergunningsplichtige inrichting zonder milieuvergunning bijvoorbeeld strafbaar gesteld ingevolge Titel XVI van het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid

Belang van onderscheid tussen burgerlijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid

Het bepalen van de **soort(en) aansprakelijkheid** (burgerlijke en/of strafrechtelijke) waarvan sprake in een concreet geval is van belang voor de inhoud van de aansprakelijkheid, de bevoegde rechtbank en de verjaringstermijn die zal spelen. Dit gebeurt geval per geval door onder meer na te gaan wie of wat de schade heeft veroorzaakt, welke schade is veroorzaakt, welke fout is begaan, enz.

Verder is het van belang er op te wijzen dat eenzelfde handelen of nalaten kan leiden tot verscheidene soorten aansprakelijkheid, bijvoorbeeld wanneer de overtreding van een strafrechtelijk gesanctioneerde norm (strafrechtelijke aansprakelijkheid) eveneens schade aan derden veroorzaakt (burgerlijke aansprakelijkheid).

Buitencontractuele aansprakelijkheid van milieucoördinator

Begrip “buitencontractuele aansprakelijkheid”

De buitencontractuele aansprakelijkheid (ook wel **aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad**) is een vorm van burgerlijke aansprakelijkheid, naast de contractuele aansprakelijkheid en de bestuurdersaansprakelijkheid. Dit betekent dat ze in essentie een vergoedend karakter heeft en erop gericht is om veroorzaakte schade te laten herstellen.

De buitencontractuele aansprakelijkheid betreft de aansprakelijkheid van de milieucoördinator voor schade die hij aan derden veroorzaakt door zijn fout of nalatigheid, bijvoorbeeld aan buurtbewoners van de inrichting waar hij is tewerkgesteld.

Wettelijk kader

De grondslag voor deze aansprakelijkheid is te vinden in de **artikelen 1382 tot 1386bis van het Burgerlijk Wetboek (BW)**. Voor de milieucoördinator zijn enkel de artikelen 1382 tot en met 1384 BW relevant. Artikelen 1382 en 1383 BW betreffen de algemene buitencontractuele aansprakelijkheid voor respectievelijk de schade veroorzaakt door een fout en de schade veroorzaakt als gevolg van een nalatigheid/onzorgvuldigheid. Artikel 1384 BW bevat vervolgens enkele specifieke vormen van buitencontractuele aansprakelijkheid, waarvoor geen fout of nalatigheid van de aansprakelijke wordt vereist. Zo kan men aansprakelijk worden gesteld voor de gebreken van zaken die men onder zijn bewaring heeft of voor personen die men heeft aangesteld. Deze vorm van buitencontractuele aansprakelijkheid wordt ook wel objectieve aansprakelijkheid genoemd.

Toepassingsgebied

Opdat men de milieucoördinator zou kunnen aanspreken, moet er sprake zijn van een **fout** of (in het geval van een objectieve aansprakelijkheid) van een tot aansprakelijkheid aanleiding gevende gedraging of gebeurtenis. Daarnaast moet ook **schade** en een **causaal verband** tussen de fout en de schade voorhanden zijn. Zijn deze drie elementen (fout, schade en causaal verband) aanwezig, dan zal de milieucoördinator aansprakelijk zijn en de schade moeten herstellen. Zo zal iemand die een milieuverontreiniging veroorzaakt, deze moeten saneren en eventuele schade van derden moeten vergoeden.

Fout of tot aansprakelijkheid aanleiding gevende gedraging of gebeurtenis

Fout

Een **fout** is voorhanden zodra er sprake is van een inbreuk op een reglementaire norm, een nalatigheid of als de algemene zorgvuldigheidsnorm niet wordt nageleefd.

Het niet-naleven van een verbod of gebod opgenomen in de milieuwetgeving (bijvoorbeeld het uitbaten van een vergunningsplichtige inrichting zonder te beschikken over de vereiste

milieuvergunning) maakt zonder meer een fout uit. Als deze fout schade veroorzaakt en er bijgevolg een causaal verband tussen beide voorhanden is, zijn alle elementen aanwezig opdat de buitencontractuele aansprakelijkheid in het gedrang zou komen.

In deze context zullen de **decretale taken van de milieucoördinator**, opgenomen in het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM), dan ook onmiskenbaar een belangrijke rol spelen. Door het opnemen van deze taken in een reglementaire norm, impliceert het niet-naleven ervan dat er automatisch sprake is van een fout, begaan door de milieucoördinator. Nu deze taakomschrijving bovendien zeer vaag is geformuleerd, kan de aansprakelijkheid van de milieucoördinator dan ook snel in het gedrang komen.

Verder is het van belang er op te wijzen dat zelfs bij naleving van alle wettelijke en reglementaire bepalingen van een vergunning de aansprakelijkheid van de milieucoördinator alsnog in het gedrang kan komen wanneer een **nalatigheid** schade veroorzaakt.

Tot slot is er sprake van een fout als de milieucoördinator zich niet gedraagt in overeenstemming met de algemene zorgvuldigheidsnorm. Dit impliceert dat de milieucoördinator zich moet gedragen als een **bonus pater familias** (een goede huisvader). Wanneer hij zich niet als dusdanig gedragen heeft, is er sprake van een fout en komt zijn burgerlijke aansprakelijkheid mogelijkwijze in het gedrang.

Om te bepalen of de milieucoördinator al dan niet gehandeld heeft als een *bonus pater familias*, zal zijn gedrag worden vergeleken met dat van een normaal zorgvuldig milieucoördinator, die zich in dezelfde omstandigheden bevindt. Er wordt met andere woorden een beoordeling in concreto uitgevoerd waarbij men rekening houdt met de specifieke professionele kennis van de milieucoördinator (dezelfde professionele, sectorale of industriële categorie) en de specifieke omstandigheden waarin het schadeverwekkende feit zich heeft voorgedaan. Een vergissing die elke milieucoördinator verkerende in dezelfde omstandigheden zou begaan, maakt dus geen fout uit.

In deze context is het eveneens van belang te wijzen op het bestaan van **specifieke criteria** (bijvoorbeeld het handelen volgens de stand van de technologie, de normale uitbatingstechnieken, de best beschikbare technologie, enz.) die men hanteert binnen het milieurecht. Uiteraard zal men mogelijkwijze met deze specificaties rekening moeten houden bij het beoordelen of de milieucoördinator al dan niet gehandeld heeft als een *bonus pater familias*.

Een tot aansprakelijkheid aanleiding gevende gedraging of gebeurtenis

In een beperkt aantal wettelijk bepaalde gevallen kan de buitencontractuele aansprakelijkheid eveneens in het gedrang komen als er geen fout voorhanden is, maar wel een tot aansprakelijkheid aanleiding gevende gedraging of gebeurtenis. Een aantal van deze gevallen zijn ook relevant voor de milieucoördinator:

- **bewaarder van een gebrekkige zaak:** art. 1384, lid 1 Burgerlijk Wetboek bepaalt dat men aansprakelijk is voor zaken (bijvoorbeeld machines) die men onder zijn bewaring heeft. Om aansprakelijk te worden gesteld op basis van art. 1384, lid 1 BW volstaat het dat men bewaarder is van de zaak. Een fout, noch eigendom is vereist opdat de aansprakelijkheid van de bewaarder in het gedrang kan komen. Het is echter wel vereist dat de zaak waarvan men bewaarder is een abnormaal gebrek vertoont (dit is een afwijking van de kenmerken waarover de zaak normaal beschikt) en het dit gebrek is dat

de schade heeft veroorzaakt. Voor zover de milieucoördinator bij de uitvoering van zijn taken bewaarder is van machines en dergelijke meer, kan zijn aansprakelijkheid desgevallend op basis van dit artikel in het gedrang komen;

- **fout van de aangestelde:** art. 1384, lid 3 Burgerlijk Wetboek bepaalt dat aanstellers aansprakelijk zijn voor hun aangestelden voor de schade die deze laatste veroorzaken in de bediening waartoe zij hen gebezigd hebben. Dit betekent dat de aansteller aansprakelijk is voor de fouten begaan door de aangestelde binnen de perken van zijn opdracht en voor de schadelijke handelingen gesteld “*tijdens de dienst*” en *naar aanleiding van de bediening*. De aansteller is dus aansprakelijk zodra het schadeverwekkend feit verband houdt met de functie, zelfs wanneer dit verband onrechtstreeks of occasioneel is. Deze aansprakelijkheid speelt onder meer in de verhouding werkgever-werknemer. Wanneer een milieucoördinator-werknemer een fout begaat die schade veroorzaakt aan een derde, kan deze laatste op basis van art. 1384, lid 3 Burgerlijk Wetboek de werkgever van de milieucoördinator aanspreken voor de schade die hij heeft geleden;
- **bijzondere aansprakelijkheden in het milieurecht:** het milieurecht voorziet zelf ook in een aantal bijzondere aansprakelijkheden waarbij de fout van de veroorzaker niet moet bewezen worden. Het is voldoende dat de schade zich heeft voorgedaan en ze via een bepaald doen of nalaten kan gekanaliseerd worden naar de aansprakelijke persoon. Zo moet bij nieuwe bodemverontreiniging niet worden aangetoond dat de veroorzaker ervan een fout heeft begaan (artikel 16 Bodemdecreet)

Schade

Vooraleer de milieucoördinator aansprakelijk kan worden gesteld, moet het slachtoffer het bestaan en de omvang van de schade bewijzen. In principe komt **alle schade** (lichamelijke schade, zaakschade, morele schade, enz.) voor vergoeding in aanmerking voor zover ze een zeker en persoonlijk karakter vertoont.

Het **zeker karakter** van het geleden nadeel betekent dat de schade moet vaststaan (bijvoorbeeld een persoon die in aanraking kwam met vervuild water en duidelijke brandwonden heeft) en zij niet louter hypothetisch mag zijn. Nochtans kan ook toekomstige schade (bijvoorbeeld het feit dat iemand kanker zal ontwikkelen) in aanmerking komen, voor zover vaststaat dat het gaat om de normale ontwikkeling van een actueel zekere toestand.

Het **persoonlijk karakter** impliceert dat men geen schadevergoeding kan vorderen voor een door een ander geleden verlies of voor een aantasting van de algemene of collectieve belangen. Nu het leefmilieu een collectief belang is, kan men dus niet zonder meer een vordering tot schadevergoeding instellen voor eventuele schade toegebracht aan het leefmilieu. Nochtans kunnen sommige milieuverenigingen voor bepaalde aantastingen van het leefmilieu, die zij volgens hun statuten beogen te beschermen, schadevergoeding bekomen. Zo werd in het kader van een strafprocedure op burgerlijk vlak een schadevergoeding toegekend aan een VZW, die optrad voor de bescherming van in het wild levende vogelsoorten en die schadevergoeding vorderde wegens schade toegebracht aan het vogelbestand (Correctionele Rechtbank Ieper 14 november 2011, TMR 2012, 347).

Verder is het van belang erop te wijzen dat de **aantasting van een feitelijk belang** volstaat (de schending van een recht is niet vereist) en dat het belang rechtmatig moet zijn (men kan geen schadevergoeding vorderen voor schade toegebracht aan illegale zaken).

Oorzakelijk/causaal verband

Het bestaan van een **oorzakelijk of causaal verband** tussen de fout (de oorzaak van de schade) en de geleden schade waarvoor schadevergoeding wordt gevraagd impliceert dat de fout een noodzakelijke voorwaarde is voor het ontstaan van de schade. Met andere woorden, de schade zou zich niet hebben voorgedaan als de fout niet had plaatsgevonden. Eénieder die dergelijke fout — hoe licht ook — begaat, is aansprakelijk voor deze schade.

Gevolgen van aansprakelijkheid

Zodra fout, schade en causaal verband voorhanden zijn en de buitencontractuele aansprakelijkheid bijgevolg vaststaat, is de aansprakelijke ertoe gehouden de **schade te herstellen**. Dit betekent dat de benadeelde zoveel als mogelijk moet worden geplaatst in de toestand waarin hij zich zou bevinden, mocht de schadeverwekkende handeling niet hebben plaatsgevonden.

Het herstel gebeurt bij voorkeur **in natura** (bijvoorbeeld het saneren van een veroorzaakte vervuiling). Wanneer dit niet langer mogelijk is of de benadeelde afziet van herstel in natura, kan als genoegdoening een geldelijke schadevergoeding worden toegekend. In dit laatste geval komt in principe alle schade (lichamelijke schade, zaakschade, morele schade, enz.) voor vergoeding in aanmerking. Het bedrag van de schadevergoeding is afhankelijk van de omvang van de schade en wordt bij betwisting door de rechter vastgelegd. In bepaalde gevallen, met name wanneer redelijkerwijze vaststaat dat de aansprakelijke ook in de toekomst een fout zal begaan waardoor de benadeelde schade zal lijden, kan de rechter ook een **verbod of bevel** opleggen dat erop gericht is (de verderzetting van) een onrechtmatige daad voor de toekomst te vermijden (bijvoorbeeld de stopzetting van een illegale exploitatie).

Beperking van aansprakelijkheid

In bepaalde gevallen zal de aansprakelijkheid van de milieucoördinator beperkt worden, hetzij door de **wet** (artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet), hetzij door de **exoneratie- of vrijwaringsclausules** opgenomen in het arbeids- of dienstencontract.

Contractuele aansprakelijkheid van milieucoördinator

Begrip “contractuele aansprakelijkheid”

De contractuele aansprakelijkheid is een vorm van burgerlijke aansprakelijkheid, naast de buitencontractuele aansprakelijkheid en de bestuurdersaansprakelijkheid. Dit betekent dat ze in essentie een vergoedend karakter heeft en erop gericht is om veroorzaakte schade te laten herstellen.

De milieucoördinator is contractueel aansprakelijk wanneer schade ontstaat door een contractuele wanprestatie of contractuele fout, met name wanneer de milieucoördinator niet voldoet aan zijn contractuele verplichtingen.

Contractuele fout

Bij het beoordelen van een eventuele contractuele fout, begaan door de milieucoördinator, zullen de **contractuele bepalingen** uiteraard van doorslaggevend belang zijn om te bepalen welke verplichtingen op de milieucoördinator rusten. Daarnaast spelen de **decretale taken** van de milieucoördinator, opgenomen in het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM), een belangrijke rol. Door de decretale verankering maken deze taken sowieso deel uit van het contract gesloten tussen de interne of externe milieucoördinator en zijn opdrachtgever. Al deze verplichtingen, zowel contractuele als decretale, maken dus deel uit van het contract. Bij niet-naleving hiervan kan dan ook de contractuele aansprakelijkheid van de milieucoördinator in het gedrang komen.

Belangrijk is dat de meeste verplichtingen van de milieucoördinator zogenaamde **middelen- of inspanningsverbintenissen** zijn. Dit betekent dat de milieucoördinator slechts verplicht is al het mogelijke te doen om een bepaald resultaat na te streven (bijvoorbeeld bijdragen tot de interne en externe communicatie). Om een fout aan te tonen in hoofde van de milieucoördinator, zal men moeten aantonen dat hij niet zorgvuldig heeft gehandeld, met name dat hij minder zorg aan de dag heeft gelegd dan een normaal zorgvuldige en redelijke milieucoördinator geplaast in dezelfde omstandigheden, of dat hij niet alle beschikbare middelen heeft aangewend.

Naast deze middelenverbintenissen, kunnen in het contract (in beperkte mate)

resultaatsverbintenissen worden opgenomen. In tegenstelling tot hoger vermelde middelenverbintenissen maakt de milieucoördinator zich hierbij sterk om een bepaald resultaat te behalen (bijvoorbeeld het naleven van een concreet tijdsschema voor het uitvoeren van bepaalde emissiemetingen). Hierbij volstaat het aan te tonen dat het vooropgestelde resultaat niet werd bereikt om te besluiten tot de contractuele aansprakelijkheid van de milieucoördinator.

De redactie van het contract en de verwoording van de verplichtingen hierin zullen op dit vlak dan ook een belangrijke impact hebben op de omvang van de contractuele aansprakelijkheid van de milieucoördinator.

Gevolgen van aansprakelijkheid

Wanneer besloten wordt tot het bestaan van een contractuele wanprestatie, begaan door de milieucoördinator, is deze laatste **schadevergoeding** verschuldigd aan zijn medecontractant

(artikel 1147, Burgerlijk Wetboek). Dit geldt uiteraard enkel als er geen sprake is van toeval of overmacht (art. 1148, Burgerlijk Wetboek).

De schadevergoeding bestaat zowel uit het geleden verlies als uit de gederfde winst (art. 1149, Burgerlijk Wetboek), voor zover deze een onmiddellijk en rechtstreeks gevolg zijn van het niet-uitvoeren van de overeenkomst (artikel 1151, Burgerlijk Wetboek). Wanneer het niet-uitvoeren van het contract niet opzettelijk door de milieucoördinator is veroorzaakt, is hij slechts verplicht de schade te vergoeden die was voorzien of die hij had kunnen voorzien ten tijde van het aangaan van het contract (artikel 1150, Burgerlijk Wetboek).

Tot slot is het nog van belang er op te wijzen dat artikel 1144 van het Burgerlijk Wetboek voorziet in de mogelijkheid voor de opdrachtgever om de verbintenissen van de milieucoördinator op kosten van deze laatste te laten uitvoeren.

Beperking van aansprakelijkheid

In bepaalde gevallen zal de aansprakelijkheid van de milieucoördinator beperkt worden, hetzij door de **wet** (art. 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet), hetzij door de **exoneratie- of vrijwaringsclausules** opgenomen in het arbeids- of dienstencontract.

Bestuurdersaansprakelijkheid van milieucoördinator-bestuurder

Begrip “Bestuurdersaansprakelijkheid”

De bestuurdersaansprakelijkheid is een vorm van burgerlijke aansprakelijkheid, naast de buitencontractuele aansprakelijkheid en de contractuele aansprakelijkheid. Dit betekent dat ze in essentie een vergoedend karakter heeft en er op gericht is om veroorzaakte schade te laten herstellen.

De bestuurdersaansprakelijkheid situeert zich binnen het kader van het **vennootschapsrecht** en betreft de aansprakelijkheid van de bestuurders van de vennootschap ten opzichte van deze vennootschap en ten opzichte van derden omwille van de functie die zij als bestuurder bekleden.

Toepassingsgebied

Van bestuurdersaansprakelijkheid kan slechts sprake zijn voor zover het een **bestuurder van de vennootschap** is die wordt aangewezen als milieucoördinator. In dit verband is het van belang er op te wijzen dat het niet zonder meer evident is dat de bestuurders van een vennootschap effectief kunnen worden aangewezen als milieucoördinator. Uit de algemene taakomschrijving van de milieucoördinator, opgenomen in artikel 3.2.2 van het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid en bevestigd in artikel 4.1.9.1.3 van VLAREM 2, blijkt immers dat de milieucoördinator in bepaalde mate onafhankelijk dient op te treden en in se niet geacht wordt te behoren tot de bedrijfsleiding. Niettemin zal het voor sommige kleinere kmo's, waar bijvoorbeeld een raad van bestuur bestaat met drie bestuurders en geen of nauwelijks ondergeschikt personeel, quasi ondenkbaar zijn om geen bestuurder als milieucoördinator aan te stellen. In dat geval zouden dergelijke KMO's immers genoodzaakt zijn gebruik te maken van externe milieucoördinatoren. Vandaar dat ook de bestuurdersaansprakelijkheid mogelijkerwijze een rol kan spelen binnen het aansprakelijkheidsregime van de milieucoördinatoren.

Vormen van bestuurdersaansprakelijkheid

De bestuurdersaansprakelijkheid is gebaseerd op het Wetboek van Vennootschappen. Binnen dit regime zijn er **twee vormen van aansprakelijkheid** die mogelijkerwijze van belang kunnen zijn voor de milieucoördinator-bestuurder:

- de aansprakelijkheid voor **gewone bestuursfouten**;
- de aansprakelijkheid wegens **schending van de Vennootschapswet of de statuten**.

Daarnaast blijft het uiteraard mogelijk dat de milieucoördinator-bestuurder door derden wordt aangesproken op basis van het **buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht**.

Aansprakelijkheid voor gewone bestuursfouten

De milieucoördinator-bestuurder is overeenkomstig het vennootschapsrecht in eerste instantie verantwoordelijk voor de **vervulling van de hem opgedragen taken en aansprakelijk voor de**

tekortkomingen in zijn bestuur. Indien een bestuurder bijgevolg de taak van milieucoördinator krijgt opgedragen en hij deze niet op correcte wijze uitvoert, zal deze niet-naleving van de hem opgedragen taak een gewone bestuursfout uitmaken.

Om te bepalen of de milieucoördinator-bestuurder een gewone bestuursfout heeft begaan, wordt zijn gedrag vergeleken met een normaal zorgvuldige milieucoördinator-bestuurder die zich in dezelfde omstandigheden bevindt. Indien hieruit blijkt dat de milieucoördinator-bestuurder een gewone bestuursfout heeft begaan en hierbij schade heeft veroorzaakt aan de vennootschap, kan hij op basis van het vennootschapsrecht door de vennootschap worden aangesproken voor deze schade (inclusief de schade geleden ingevolge de aansprakelijkheidsvordering van een schadelijgende derde t.o.v. de vennootschap).

Deze vordering tot schadevergoeding wegens gewone bestuursfouten kan **enkel door de vennootschap** worden ingesteld en niet door derden.

Zodra de milieucoördinator-bestuurder rechtsgeldig **kwijting** werd verleend door de algemene vergadering, is hij echter ontheven van deze aansprakelijkheid.

Aansprakelijkheid wegens schending van de Vennootschapswet of de statuten

Een tweede vorm van bestuurdersaansprakelijkheid die relevant kan zijn voor de milieucoördinator-bestuurder is de **aansprakelijkheid wegens schending van de Vennootschapswet of de statuten**. Deze aansprakelijkheid kan spelen als de statuten specifieke bepalingen bevatten over de taken en bevoegdheden van de milieucoördinator-bestuurder, bijvoorbeeld als de statuten de taakomschrijving van de milieucoördinator bevatten. Wanneer de milieucoördinator deze verplichtingen niet naleeft, kan zijn aansprakelijkheid wegens schending van de Vennootschapswet of de statuten in het gedrang komen. Dergelijke bepalingen zijn evenwel zeldzaam.

In tegenstelling tot de aansprakelijkheid voor gewone bestuursfouten kan deze aansprakelijkheid niet enkel door de schadelijgende vennootschap worden ingeroepen, maar **evenzeer door derden** die schade lijden als gevolg van het niet-naleven van de statutaire verplichtingen.

Een rechtsgeldige **kwijting** verleend door de algemene vergadering zal in dit geval de milieucoördinator-bestuurder enkel bevrijden van zijn aansprakelijkheid t.o.v. de vennootschap en niet tegenover derden.

Strafrechtelijke aansprakelijkheid van milieucoördinator

Begrip “strafrechtelijke aansprakelijkheid”

De strafrechtelijke aansprakelijkheid speelt in tegenstelling tot de burgerlijke aansprakelijkheid in de verhouding tussen de burgers en de staat. Deze aansprakelijkheid komt in het gedrang zodra er een schending van een strafrechtelijk gesanctioneerde bepaling voorhanden is. Schade is hiervoor niet vereist. Het strafrecht heeft immers geen vergoedend karakter zoals het burgerlijk recht, maar streeft ernaar om de overtreder van strafrechtelijk gesanctioneerde normen te straffen.

Deze strafrechtelijk gesanctioneerde normen zijn **wettelijk vastgelegde gedragsnormen** waarin de staat/wetgever heeft bepaald welke gedragingen in onze maatschappij niet aanvaardbaar zijn. In deze gedragsnormen wordt eveneens bepaald welke sancties gelden bij overtreding. Zo wordt het uitbaten van een vergunningsplichtige inrichting zonder milieuvergunning bijvoorbeeld strafbaar gesteld ingevolge Titel XVI van het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM).

De milieucoördinator kan op basis van deze bepalingen niet enkel strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor zijn eigen fouten, maar in bepaalde gevallen ook voor de **misdrijven begaan door het bedrijf** waar hij de functie van milieucoördinator vervult.

Eigen fout van milieucoördinator

De milieucoördinator kan strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor het **niet-naleven van zijn decretale verplichtingen**. Het niet-naleven van deze verplichtingen wordt immers strafbaar gesteld door Titel XVI van het DABM.

Zo werd een milieucoördinator, die tevens de functie van productiechef bekleedde, door de correctionele rechtbank van Dendermonde veroordeeld omwille van het feit dat hij onvoldoende had gewezen op de milieuproblematiek binnen de inrichting en had ingestemd met economische argumenten om bepaalde investeringen uit te stellen (Correctionele Rechtbank Dendermonde, 4 juni 2002, TMR 2004, 585). Een ander voorbeeld betreft de veroordeling van een milieucoördinator, tewerkgesteld in een eierbrekerij. Nu bleek dat geen enkele interne controle werd uitgevoerd op de naleving van de milieuwetgeving en integendeel de regels zelfs bewust werden miskend, werd de milieucoördinator veroordeeld tot een gevangenisstraf van 3 maanden en een geldboete van 500 euro (vermeerderd met opdecimes), waarvan een gedeelte met uitstel (Correctionele Rechtbank Gent, 4 juni 2007, NjW 2007, 947).

Gelet op de zeer ruime en vage omschrijving van de decretale verplichtingen van de milieucoördinator leiden deze op het eerste zicht dan ook tot een verregaande strafrechtelijke aansprakelijkheid. Niettemin blijkt uit de praktijk dat deze potentieel verregaande aansprakelijkheid beperkt blijft en de toezichthoudende instanties op verstandige wijze de taakomschrijving hanteren. Zo is op heden bij de Afdeling Milieuhandhaving, Milieuschade en Crisisbeheer, de dienst die bevoegd is voor het opleggen van administratieve geldboeten, geen enkel dossier gekend met betrekking tot het opleggen van een administratieve geldboete aan een milieucoördinator. Ook boven aangehaalde strafrechtelijke veroordelingen zijn eerder uitzonderlijk, nu in eerste instantie de exploitant van de inrichting zal worden aangesproken.

Milieumisdrijven begaan door het bedrijf

Sinds de Wet van 4 mei 1999 tot invoering van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen kunnen rechtspersonen, overeenkomstig art. 5 van het Strafwetboek, zelf strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor (milieu)misdrijven die voor hun rekening werden gepleegd of die een band vertonen met de doelstelling of de belangen van de rechtspersoon. Deze **strafrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersoon** verhindert echter niet dat de natuurlijke personen binnen de rechtspersoon, zoals onder meer de **milieucoördinator**, kunnen worden aangesproken voor de strafbare feiten die werden begaan. Indien het strafbaar feit wetens en willens werd gepleegd, kunnen de natuurlijke en de rechtspersoon samen worden veroordeeld. Is dit niet het geval, dan zal enkel diegene die de zwaarste fout heeft begaan worden veroordeeld. Wie de zwaarste fout heeft begaan, wordt door de rechter van geval tot geval bepaald. Doorgaans zal het de exploitant zijn, die samen met de rechtspersoon zal worden veroordeeld. Het is evenwel niet uitgesloten dat ook de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de milieucoördinator in het gedrang komt wanneer een milieumisdrijf in hoofde van het bedrijf wordt vastgesteld.

De milieucoördinator kan op strafrechtelijk vlak enkel worden veroordeeld voor een milieumisdrijf begaan door het bedrijf voor zover hij zijn **eigen verplichtingen niet op correcte wijze is nagekomen**. Er bestaat dus niet zoiets als een functioneel strafrecht, waarbij de milieucoördinator louter en alleen omwille van de functie die hij vervult strafrechtelijk aansprakelijk zou kunnen worden gesteld voor de milieumisdrijven begaan door het bedrijf. In dit verband zijn verslagen en correspondentie dan ook van groot belang om aan te tonen dat de milieucoördinator al zijn verplichtingen is nagekomen.

Bovendien is vereist dat de milieucoördinator effectief over de mogelijkheid beschikt om het milieumisdrijf te voorkomen en/of te beëindigen. Hij moet met andere woorden **de nodige beslissingsbevoegdheid** hebben. Dit zal in hoofde van de milieucoördinator evenwel zelden het geval zijn, nu uit de algemene taakomschrijving van de milieucoördinator, opgenomen in art. 3.2.2 van het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid en bevestigd in art. 4.1.9.1.3 van VLAREM 2, immers blijkt dat de milieucoördinator in bepaalde mate onafhankelijk moet optreden en in se niet geacht wordt te behoren tot de bedrijfsleiding. Niettemin zal het voor sommige kleinere kmo's, waar bijvoorbeeld een raad van bestuur bestaat met drie bestuurders en geen of nauwelijks ondergeschikt personeel, quasi ondenkbaar zijn om geen bestuurder als milieucoördinator aan te stellen. In dat geval zouden dergelijke kmo's immers genoodzaakt zijn gebruik te maken van externe milieucoördinatoren. In dergelijke situatie beschikt de milieucoördinator mogelijkerwijze over de nodige beslissingsbevoegdheid en kan desgevallend zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid in het gedrang komen.

Hetzelfde geldt overigens ook in het geval waar men via het contract aan de milieucoördinator een zekere beslissingsbevoegdheid zou toekennen. In dat geval moet de rechter evenwel beoordelen of, gelet op de onafhankelijkheid van de milieucoördinator, dergelijke **delegatie van beslissingsbevoegdheid** al dan niet is toegestaan.

Gevolgen van aansprakelijkheid

De specifieke strafbaarstellingen in het Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid (DABM) niet te na gesproken, kan de milieucoördinator, wanneer zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid in het gedrang komt, **op strafrechtelijk vlak** veroordeeld worden tot een gevangenisstraf van een

maand tot twee jaar en met een strafrechtelijke geldboete van 100 euro tot 250 000 euro of met een van die straffen alleen (artikel 16.6.1. §1 DABM).

Naast deze strafrechtelijke sanctionering kan de milieucoördinator eveneens **bestuurlijk** worden gesanctioneerd. Hierbij is het van belang te wijzen op het onderscheid tussen milieu-inbreuken en milieumisdrijven. Milieumisdrijven kunnen zowel strafrechtelijk als bestuurlijk worden gesanctioneerd met zogenaamde alternatieve bestuurlijke geldboeten (maximum 250 000 euro x 6) (artikel 16.4.27. DABM). De bestuurlijke sanctionering is echter slechts mogelijk voor zover de Procureur des Konings tijdig beslist niet tot strafrechtelijke vervolging over te gaan.

Milieu-inbreuken kunnen daarentegen enkel bestuurlijk worden gesanctioneerd met zogenaamde exclusieve bestuurlijke geldboeten (maximum 50 000 euro x 6) (artikel 16.4.27. DABM).

Om te bepalen of er sprake is van een **milieu-inbreuk** dan wel van een **milieumisdrijf**, moet men de bijlagen bij het Milieuhandhavingsbesluit consulteren. Hierin heeft de Vlaamse Regering vastgelegd welke schendingen als milieu-inbreuken moeten worden beschouwd. Het gaat in feite om de schending van administratieve voorschriften binnen het kader van de milieuregelgeving, m.a.w. minder ernstige schendingen die geen schade veroorzaken aan mens en milieu. Al de overtredingen die niet zijn opgenomen in deze lijst, vormen milieumisdrijven en kunnen dus zowel strafrechtelijk als bestuurlijk worden gesanctioneerd. Volgende milieu-inbreuken zijn in het bijzonder relevant in het kader van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de milieucoördinator:

- het niet geven van tijdig advies over voorgenomen milieu-investeringen. Dit geldt uiteraard enkel indien de bedrijfsleider tijdig en schriftelijk advies vraagt aan de milieucoördinator. Zoniet, is deze laatste ontheven van zijn aansprakelijkheid;
- het ontbreken van het jaarlijks verslag van de milieucoördinator;
- het niet voldoen aan de voorwaarden rond de gezamenlijke aanstelling van een milieucoördinator.

Wanneer de overtreding van een strafrechtelijk gesanctioneerde norm eveneens schade aan derden veroorzaakt (bijvoorbeeld wanneer afvalstoffen worden achtergelaten en dit schade veroorzaakt aan derden), zal echter niet alleen de strafrechtelijke aansprakelijkheid maar evenzeer de **burgerlijke aansprakelijkheid** van de milieucoördinator in het gedrang komen. Dit impliceert dat de milieucoördinator naast de strafsanctie desgevallend de schade zal moeten vergoeden volgens de regels van het burgerlijk aansprakelijkheidsrecht.

Aansprakelijkheidsbeperkingen

De milieucoördinator kan de financiële gevolgen van zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid deels beperken door gebruik te maken van vrijwaringsclausules. Dergelijke **vrijwaringsclausules** wentelen de financiële gevolgen van de aansprakelijkheid die één van de contractspartijen kan oplopen tegenover derden af op de andere contractspartij. De aansprakelijkheid zelf blijft echter bestaan. Dergelijke clausules kunnen desgevallend de gerechtskosten en juridische bijstand omvatten, waardoor de strafrechtelijke aansprakelijkheid deels kan worden ingeperkt.

Aansprakelijkheidsbeperkingen voor milieucoördinator

Twee vormen van beperkingen

De aansprakelijkheid van de milieucoördinator wordt op verscheidene wijzen beperkt:

- als gevolg van **wetgeving** (artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet en artikel 2 van de Wet van 10 februari 2003 betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen);
- door zelf te voorzien in **contractuele bepalingen** in het arbeids- of dienstencontract.

Wetgeving

Artikel. 18 van Arbeidsovereenkomstenwet

Artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet geldt **enkel voor werknemers** (= wie door een arbeidsovereenkomst is gebonden). Bijgevolg geldt deze wettelijke aansprakelijkheidsbeperking enkel voor interne milieucoördinatoren, aangesteld door de inrichting zelf. Extern aangeduide milieucoördinatoren zijn immers niet gebonden door een arbeidsovereenkomst en kunnen dus niet genieten van deze wettelijke aansprakelijkheidsbeperking.

De aansprakelijkheidsbeperking betreft bovendien enkel de schade die is veroorzaakt **bij de uitvoering van de arbeidsovereenkomst**. De schadeverwekkende handeling moet dus gesteld worden tijdens de duur van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst en moet hiermee een – zij het onrechtstreeks – verband vertonen. Schade veroorzaakt buiten de uitvoering van de arbeidsovereenkomst wordt dus niet gevat door deze aansprakelijkheidsbeperking. De milieucoördinator zal in dit laatste geval volgens de algemene regels van de aansprakelijkheid integraal aansprakelijk kunnen worden gesteld.

Verder is het zo dat de aansprakelijkheidsbeperking van artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet enkel van toepassing is op de **burgerlijke aansprakelijkheid**. De strafrechtelijke aansprakelijkheid waaraan de milieucoördinator zich blootstelt, wordt hierdoor dus geenszins beïnvloed.

De aansprakelijkheidsbeperking in artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet is van **dwingend recht**. Dit betekent dat hiervan contractueel niet geldig kan worden afgeweken.

Afwijkende bepalingen zijn dan ook nietig. Nu deze bepaling niet van openbare orde is, blijft het evenwel aan de milieucoördinator om deze aansprakelijkheidsbeperking zelf in te roepen voor een rechtbank. De rechter zal dit niet ambtshalve kunnen inroepen.

De aansprakelijkheidsbeperking van artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet heeft als gevolg dat de milieucoördinator-werknemer voor schade veroorzaakt aan derden (dit zijn alle andere personen dan de werkgever: collega's, leveranciers, klanten, omwonenden, enz.) of aan de werkgever tijdens de uitvoering van zijn arbeidsovereenkomst enkel aansprakelijk kan worden gesteld indien sprake is van **bedrog** (opzettelijke fout), **zware schuld** of een **gebruikelijke lichte fout**. Voor schade die het gevolg is van een gewone fout is de milieucoördinator-werknemer dus niet langer aansprakelijk.

Van bedrog of opzet is sprake wanneer de milieucoördinator bewust een handeling stelt met het doel schade te veroorzaken. In dit geval moet hij dus zowel de fout als de gevolgen ervan hebben gewild.

Bij de vaststelling of al dan niet sprake is van een zware fout speelt het (mogelijke) bewustzijn over de waarschijnlijkheid van de schade een belangrijke rol. Het is dus van belang na te gaan of de milieucoördinator zich ervan bewust was of bewust behoorde te zijn dat zijn fout schade zou veroorzaken. Opzet is evenwel niet vereist. Hierbij is het van belang op te merken dat de overtreding van een strafrechtelijk gesanctioneerde norm niet noodzakelijkerwijze impliceert dat er sprake is van een zware fout. Verder moet worden benadrukt dat de zware fout niet noodzakelijk een dringende reden uitmaakt waardoor de werkgever de milieucoördinator zou kunnen ontslaan zonder opzeggingstermijn of opzeggingsvergoeding volgens artikel 35 van de Arbeidsovereenkomstenwet. De zware fout veronderstelt immers dat de werkgever schade lijdt, terwijl de dringende reden betrekking heeft op het niet langer kunnen verderzetten van de professionele relatie tussen werkgever en milieucoördinator omwille van een ernstige tekortkoming.

De gebruikelijke lichte fout is een normale fout die bij de milieucoördinator regelmatig voorkomt. Er moet dus sprake zijn van een fout die zich bij herhaling voordoet. Bovendien moeten deze wederkerende fouten zich voordoen binnen een korte tijdspanne. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de milieucoördinator die systematisch nalaat emissiemetingen uit te voeren.

Artikel 2 van Wet van 10 februari 2003 betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen

Vóór de Wet van 10 februari 2003 betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen konden statutair aangestelde milieucoördinatoren niet genieten van dezelfde aansprakelijkheidsbeperking als milieucoördinatoren-werknemers.

Artikel 2 van deze wet voegt echter een gelijkaardige bepaling in voor statutair aangestelde personeelsleden, waardoor de **statutair aangestelde milieucoördinator** voortaan van een identieke aansprakelijkheidsbeperking kan genieten als deze zoals die hierboven werd beschreven.

Contractuele bepalingen

De milieucoördinator kan zelf zijn aansprakelijkheid beperken door in zijn arbeids- of dienstencontract (of in zijn statutaire bepalingen ingeval van een milieucoördinator-ambtenaar) de nodige exoneration- of vrijwaringsclausules te voorzien:

- **exoneration- of bevrijdingsbedingen** zijn contractuele clausules waardoor een contractpartij niet of voor een lager bedrag aansprakelijk zal zijn tegenover de medecontractant, voor een tekortkoming waarvoor hij anders volledig aansprakelijk zou geweest zijn. Bijvoorbeeld: het stipuleren van de afstand van verhaal door de exploitant in het voordeel van de milieucoördinator voor alle vormen van schade geleden door deze eerste als gevolg van fouten of nalatigheden van de milieucoördinator of het beperken van de burgerlijke aansprakelijkheid van de milieucoördinator tot een bepaald schadebedrag;

- **vrijwaringsbedingen** wentelen enkel de financiële gevolgen van de aansprakelijkheid die één van de contractspartijen kan oplopen tegenover derden (geheel of gedeeltelijk) af op de andere contractspartij. De aansprakelijkheid zelf blijft evenwel bestaan. Bijvoorbeeld: de exploitant zal de milieucoördinator vrijwaren voor de financiële gevolgen van de buitencontractuele aansprakelijkheid die deze laatste zou oplopen in de uitoefening van zijn functie.

Nu deze aansprakelijkheidsbeperking is gebaseerd op contractuele clausules, kan de **externe milieucoördinator** – in tegenstelling tot artikel 18 van de Arbeidsovereenkomstenwet – ook gebruikmaken van deze vorm van aansprakelijkheidsbeperking.

Uiteraard zullen de betreffende clausules alleen hun uitwerking hebben binnen het kader van de uitvoering van de betreffende overeenkomst en is de toepassing ervan beperkt tot de **verhouding tussen de contractspartijen onderling**. Ze kunnen bijgevolg niet ingeroepen worden tegenover derden. Bovendien kunnen deze clausules mogelijk een rol spelen in het kader van de **strafrechtelijke aansprakelijkheid** van de milieucoördinator, nu het niet enkel mogelijk is de burgerlijke aansprakelijkheid te beperken maar evenzeer zich (deels) te vrijwaren voor de financiële gevolgen van de uitoefening van zijn taak.